

15. december 2020

Sagsnr.: 20/13291

Klagenr.: 1014572

FKL

AFGØRELSE FRA MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

STADFÆSTELSE af afgørelse i sag om ekspropriation til sikring af ret til benyttelse af grødeopsamlingsplads i Mariagerfjord Kommune

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter vandløbslovens § 71, jf. § 80, stk. 1.¹

Miljø- og Fødevareklagenævnet stadfæster Mariagerfjord Kommunes afgørelse af 15. september 2020 om ekspropriation af del af matr. nr. F 1 og del af matr. nr. F 2 beliggende A 1, 9550 Mariager.

Det indbetalte klagegebyr tilbagebetales.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet² og gebyrbekendtgørelsens § 2.³

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 8 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

Toldboden 2
8800 Viborg

Tlf. 72 40 56 00
CVR-nr. 37795526
EAN-nr. 5798000026070
nh@naevneneshus.dk
www.naevneneshus.dk

¹ Lovbekendtgørelse nr. 1217 af 25. november 2019 om vandløb.

² Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

³ Bekendtgørelse nr. 132 af 30. januar 2017 om gebyr for indbringelse af klager for Miljø- og Fødevareklagenævnet mv.

1. Klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet

Afgørelsen er den 1. oktober 2020 påklaget til Miljø- og Fødevareklagenævnet af ejendommens ejer, der er repræsenteret ved advokat.

Klager har navnlig anført, at

- ekspropriationen er af indgribende karakter,
- Mariagerfjord Kommune ikke har undersøgt eller dokumenteret, at der ikke er alternative, egnede placeringer til grødeopsamling, og
- erstatningen ikke er tilstrækkelig.

Klagepunkterne er nærmere uddybet i afsnit 2.4.

2. Sagens oplysninger

2.1 Ejendommen/området

De omhandlede ejendomme er beliggende ca. 2,5 km nordøst for Assens i Mariagerfjord Kommune. Grødeopsamlingspladsen ligger ca. 800 meter syd for Kastbjerg Ås udløb i Mariager Fjord. I forhold til placeringen på de enkelte matrikler er opsamlingspladsen beliggende i den sydøstlige del af matr. nr. F 2 og ca. i midten af matr. nr. F F 1

i det punkt, hvor matriklen er snævret ind. Opsamlingspladsen ligger ned til Kastbjerg Å via den del, der er placeret på matr. nr. F F 1

. Adgangen til opsamlingspladsen sker via en etableret vej henover matr. nr. F 2 .

Størstedelen af matr. nr. F F 1 består af et moseområde ned til Kastbjerg Å, der ifølge Arealinformation på Danmarks Miljøportal er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3.⁴ Den vestlige del af matr. nr. F 2 er opdyrket landbrugsjord, den midterste del af matriklen består af et overdrev beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, og den østlige del af matriklen, der støder op til matr. nr. F F 1 , består overvejende af et areal med spredte træer.

Selve opsamlingspladsen er et åbent område. En lille del af pladsen ned mod Kastbjerg Å består af mose beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, jf. Arealinformation på Danmarks Miljøportal.

Kastbjerg Å er ifølge Arealinformation på Danmarks Miljøportal beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Af Vandområdeplan 2015-2021 for Vandområdedistrikt Jylland og Fyn fremgår det, at miljømålet for Kastbjerg Å er fastsat til god økologisk tilstand og god kemisk tilstand.

2.2 Den påklagede afgørelse

Mariagerfjord Kommune har den 15. september 2020 i medfør af vandløbslovens § 71 truffet afgørelse om, ved ekspropriation af en del af matr. nr. F F 1 og del af matr. nr. F 2 , at sikre

⁴ Lovbekendtgørelse nr. 240 af 13. marts 2019 om naturbeskyttelse med senere ændringer.

en ret til benyttelse af ejendommene til grødeoptagningsplads og vejadgang hertil.

Om grødeoptagningen har Mariagerfjord Kommune oplyst, at den foregår ved, at kommunen udlægger flydespærringer i Kastbjerg Å for tilbageholdelse af grøden, der herefter opsamles i containere på bredden. Containerne afhentes efterfølgende af lastbiler. Grødeoptagningen foregår ifølge kommunen normalt tre gange årligt i sæsonen fra primo april til medio september med en varighed på ca. 1-2 uger pr. gang.

De nødvendige rettigheder skal ifølge projektbeskrivelsen for ekspropriationen sikres ved tinglysning af en servitut på matriklerne. Af arealfortegnelsen fremgår det, at Mariagerfjord Kommune ønsker at ekspropriere et areal på ca. 1.000 m² til grødeoptagningspladsen. Grødeoptagningspladsen er nærmere indtegnet på et kortbilag vedlagt ekspropriationsplanen, hvortil den af kommunen foreslåede servitut henviser. Af servitutten fremgår det bl.a., at klager må tåle, at Mariagerfjord Kommune har ret til at have en grødeoptagningsplads placeret på ejendommen, at grødeskæring sker ca. tre gange om året, og at kommunen har ret til færdsel med de nødvendige køretøjer ad adgangsvejen til grødepladsen.

Om forløbet op til Mariagerfjord Kommunes afgørelse af 15. september 2020 om ekspropriation fremgår det af klagers mail fra den 1. december 2019 til kommunen, at klager har opsagt aftale om anvendelse af klagers ejendom til grødeplads med virkning fra den 31. december 2019. Den 4. december 2019 har kommunen i en svarmail til klager anført, at kommunen ønsker at indgå en ny flerårig aftale med klager om leje af ejendommen til grødeoptagningsplads mod en betaling af 3.000 kr. årligt. Videre har kommunen i mailen anført, at kommunen i mangel af alternative placeringsmuligheder er nødsaget til at sikre sig adgang til klagers ejendom ved hjælp af ekspropriation, hvis en aftale ikke kan indgås. Hertil har klager den 16. december 2019 svaret, at han ikke kan acceptere kommunens tilbud, og at han i øvrigt ikke er interesseret i at forhandle med kommunen under truslen om ekspropriation.

Det fremgår af sagens oplysninger, at Århus Amt den 10 maj 2002 har meddelt dispensation for naturbeskyttelseslovens § 3 til etablering af en grødeplads ved Kastbjerg Å på matr. nr. F , F 1 .

Mariagerfjord Kommune har begrundet afgørelsen med, at kommunen er forpligtet til at foretage grødeskæring og grødeoptagning som en del af vedligeholdelsen af Kastbjerg Å efter vandløbslovens § 27, § 28 og § 31. Videre har kommunen anført, at ekspropriation er nødvendigt for at sikre den fortsatte grødeoptagning fra klagers ejendom, idet klager den 1. december 2019 har opsagt lejeaftalen mellem klager og kommunen. Kommunen har oplyst, at grødeoptagning er sket fra klagers ejendom siden 2002 med en kort afbrydelse i 2009.

Endvidere har Mariagerfjord Kommune i projektbeskrivelsen beskrevet nogle kriterier for udvælgelse af grødeoptagningsplads, som skal være opfyldt, førend placeringen er egnet til grødeoptagning. Ifølge kriterierne skal grødeoptagningen foregå så tæt på Kastbjerg Ås udløb i Mariager Fjord som muligt, vandhastigheden må ikke være for stærk på det pågældende sted, og det må ikke være et lavtliggende og vandlidende område, eftersom grødeoptagning vil medføre opstuvning og risiko for oversvømmelser. Derudover skal der ifølge kommunen være egnede adgangsveje og mulighed for brug af tungt maskinel, og endelig må aktiviteten ikke stride med naturbeskyttelseslovens § 3.

Ud fra disse kriterier har Mariagerfjord Kommune vurderet, at klagers ejendom er den bedste placering til grødeoptagningspladsen. Ifølge kommunen har det ikke været muligt at pege på andre placeringer til grødeoptagningen end den eksisterende på klagers jord.

Derudover har Mariagerfjord Kommune anført, at klager har foreslået matr. nr. F 3 som en alternativ placering til grødeoptagningsplads. Kommunen har angående den alternative placering vurderet, at det foreslåede areal ikke kan benyttes til etablering af en ny grødeoptagningsplads, idet der ikke kan opnås dispensation for naturbeskyttelseslovens § 3 til denne placering, og da området vurderes at være levested for odder og spidssnudet frø.

Desuden har Mariagerfjord Kommune anført, at klager har foreslået grødeopsamling ved nedsækning af gitter ved broen over Hadsundvej. Ifølge kommunen er dette dog ikke muligt på grund af det voldsomme tryk på spærringen som denne løsning vil skabe, hvilket ifølge kommunen vil få bund og sider i vandløbet til at erodere. Samtidig har kommunen oplyst, at denne løsning vil være en ulovlig afspærring af vandløbet, idet løsningen vil forhindre den frie passage i vandløbet.

2.3 Natur- og planforhold

Kastbjerg Å er omfattet af ”Regulativ for Kastbjerg Å, amtsvandløb nr. 6” fra november 1991.

Af regulativet fremgår det på s. 20, pkt. 2, at grøden i vandløbet skæres i en naturlig slynget strømrønde, så noget af plantevæksten langs bredderne lades urørt, og således at der er et frit vandspejl i strømrønden. Videre fremgår det af pkt. 4 på s. 20, at den afskårne, frit drivende grøde i vandløbet skal optages og føres ind på land.

Af regulativet fremgår det på s. 21, at strækningen mellem Kastbjerg Bro og Mariager Fjord vedligeholdes tre gange årligt, først i juni, sidst i juli og først i september.

2.4 Klagers indhold

Klager har anført, at der er tale om en omfattende indskrænkning i hans råden over ejendommen beliggende langs åen, idet han som følge af ekspropriationen ikke vil kunne udnytte arealet til andet end rekreative formål. Klager har uddybende bemærket, at uden en etablering af en afskærmning omkring arealet og vejanlægget, kan det ikke anvendes til dyrkning eller afgræsning.

Videre har klager påpeget, at han ved ekspropriationen permanent fratages sin ejendomsret.

Derudover har klager anført, at Mariagerfjord Kommune ikke har dokumenteret, at der ikke er andre muligheder for grødeopsamling. I den forbindelse har klager påpeget, at kommunen alene har foretaget en intern undersøgelse af spørgsmålet.

Videre har Mariagerfjord Kommune ifølge klager ikke undersøgt, om der kan meddeles en dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 til den af klager foreslåede alternative placering.

Desuden har klager anført, at den tilbudte erstatning på 30.000 kr. ikke er tilstrækkelig.

Endelig har klager anført, at han ønsker en yderligere undersøgelse og forhandling vedrørende muligheden for en frivillig ordning.

2.5 Mariagerfjord Kommunes bemærkninger til klagen

Mariagerfjord Kommune har i bemærkninger af 18. november 2020 til klagen anført, at klagers mulighed for at benytte arealerne ikke ændres ved ekspropriationen i forhold til den hidtidige anvendelsesmulighed, som har bestået siden indgåelsen af den oprindelige aftale i 2002 om anvendelse af klagers ejendom til grødeoptagningsplads. Kommunen har oplyst, at dyr på arealet eller dyrkning af arealerne uden for grødeoptagningspladsen ikke vil være begrænset af ekspropriationen.

I forhold til alternative placeringsmuligheder har Mariagerfjord Kommune anført, at alene det forhold at der findes en fungerende grødeoptagningsplads, hvor grødeoptagning er foregået siden 2002, og hvor vandløbsmiljøet er synligt påvirket heraf, bør udelukke andre placeringer af grødepladsen, eftersom det ifølge kommunen vil medføre en negativ påvirkning af vandløbsmiljøet, hvis der skal etableres en ny grødeoptagningsplads. Kommunen har videre henvist til, at kommunen i 2009 har forsøgt at anvende en alternativ placering nedstrøms klagers ejendom uden succes.

Ifølge Mariagerfjord Kommune er det ikke korrekt, når klager angiver, at det var kommunen, der opsagde lejeaftalen med klager, fordi kommunen ikke længere ville betale en årlig leje på 8.000 kr. Kommunen har anført, at det var klager, der opsagde aftalen uden forudgående kommunikation, at

det først er herefter, at kommunen er blevet klar over, at kommunen betaler 3.000 kr. årligt for lignende aftaler med andre lodsejere, og at kommunen derfor ikke må tilbyde klager et højere beløb end dette i genforhandlingen af aftalen.

Yderligere har Mariagerfjord Kommune med henvisning til klagers mail fra den 16. december 2019 anført, at klager under ekspropriationsprocessen ikke har givet udtryk for, at klager ønsker at indgå en frivillig aftale. Kommunen har videre anført, at forhandlingsmulighederne anses for udtømt, og at kommunen ikke ser en grund til, at der skal ske yderligere forhandlinger på nuværende tidspunkt.

3. Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger og afgørelse

3.1 Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger

Ifølge vandløbslovens § 71 kan vandløbsmyndigheden, når almenvellet kræver det, iværksætte ekspropriation til gennemførelse af foranstaltninger efter vandløbsloven. Reglerne i § 98, og §§ 100-102 i lov om offentlige veje finder tilsvarende anvendelse.⁵ Hvis der ikke kan opnås enighed skal erstatningsfastsættelsen foretages af de taksationsmyndigheder, der er nævnt i § 105 og § 106 i lov om offentlige veje, jf. vandløbslovens § 72, stk. 1.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har således ikke kompetence til at tage stilling til økonomiske spørgsmål i forbindelse med gennemførelsen af ekspropriationen, herunder klagepunktet omkring erstatningens størrelse. Spørgsmålet om erstatning i forbindelse med ekspropriationen må i stedet indbringes for taksationskommissionen.

Ved ekspropriation kan der ifølge § 98 i lov om offentlige veje 1) erhverves ejendomsret til arealer, bygninger og indretninger, der er fast knyttet til disse, samt tilhører hertil, 2) endeligt eller midlertidigt pålægges indskrænkninger i ejerens rådighed, 3) erhverves ret til at udøve en særlig råden over den faste ejendom og 4) endeligt eller midlertidigt foretages begrænsninger i, erhverves eller ophæves brugsrettigheder, servitutrettigheder eller andre rettigheder over den faste ejendom.

Vandløbslovens hjemmel til ekspropriation skal administreres med hensyntagen til grundlovens § 73 om den private ejendomsrets ukrænkelighed. På grundlag af praksis efter denne bestemmelse gælder en række betingelser, som skal være opfyldt ved en ekspropriation. Heraf følger navnlig, at ekspropriationen skal være lovlig, nødvendig og tidsmæssigt aktuel for realiseringen af ekspropriationsformålet i den konkrete situation.

I *nødvendighedskravet* ligger, at ekspropriationen skal være nødvendig for realiseringen af formålet med ekspropriationen.

⁵ Lov nr. 1520 af 27. december 2014 om offentlige veje m.v. med senere ændringer.

Miljø- og Fødevareklagenævnet konstaterer, at det efter sagens oplysninger ikke har været muligt for Mariagerfjord Kommune, at indgå en frivillig aftale omkring grødeopsamlingspladsen med klager.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder herefter, at ekspropriationen er nødvendig, for at Mariagerfjord Kommune kan etablere en grødeopsamlingsplads, således at kommunen kan vedligeholde Kastbjerg Å i overensstemmelse med regulativet og vandløbslovens § 27, jf. § 31.

Endvidere skal det almindelige proportionalitetsprincip være opfyldt. Tvangsmæssig afståelse af en ejendom eller af en rettighed over en ejendom, eller pålæg om at respektere en rettighed over en ejendom, kan således ikke gennemføres, hvis formålet med ekspropriationen ikke står mål med det indgreb ekspropriationen medfører over for rettighedshaveren, eller hvis ekspropriationen kan gennemføres på en for rettighedshaveren mindre indgribende måde. I nødvendighedsvurderingen lægges der efter nævnets praksis bl.a. vægt på, om der er realistiske alternativer til placeringen af det aktuelle projekt.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at det almindelige proportionalitetsprincip er opfyldt. Nævnet har herved lagt vægt på, at ekspropriationen er gennemført ved en rådighedsindskrænkning, som begrænser klagers anvendelse af ejendommen mindst muligt, at klagers ejendom har været anvendt til grødeopsamlingsplads næsten uafbrudt siden 2002, og at indgrebet dermed ikke medfører en anderledes anvendelse af ejendommen end den hidtidige.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder endvidere at nødvendighedskravet er opfyldt. Nævnet har lagt vægt på, at Mariagerfjord Kommune i 2009 har forsøgt at anvende en alternativ placering til grødeoptagningspladsen uden succes, og at kommunen har undersøgt de nuværende muligheder for en alternativ placering, herunder den af klager foreslåede placering. Videre har nævnet lagt vægt på, at der ikke i sagen er grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at klagers ejendom er den eneste mulige placering, der opfylder kriterierne for at kunne fungere som grødeopsamlingsplads tæt på Kastbjerg Ås udløb i Mariager Fjord, henset til de behov, der er for afstrømningsforhold og terrænmæssig beliggenhed, samt at eventuelle mulige alternativer placeringer vil kræve en dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3.

3.2 Gebyr

Klager over ekspropriationsbeslutninger efter vandløbslovens § 71 er fritaget for gebyr, jf. § 19, nr. 2, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet. Det indbetalte klagegebyr skal derfor tilbagebetales.

3.3 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

Miljø- og Fødevareklagenævnet stadfæster Mariagerfjord Kommunes afgørelse af 15. september 2020 om ekspropriation af del af matr. nr. F

F 1 og F 2 beliggende A 1 ,
9550 Mariager.